

ПЕДАГОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТЕХНОЛОГІЇ “CASE-STUDY” У ФОРМУВАННІ СОЦІАЛЬНО УСПІШНОЇ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ

Нечерда В. Б.

*кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник лабораторії фізичного розвитку
та здорового способу життя*

Інститут проблем виховання Національної академії педагогічних наук України

вул. Максима Берлінського, 9, Київ, Україна

orcid.org/0000-0003-2571-5785

necherda@gmail.com

Ключові слова: кейс, джерела формування кейса, ситуація кейса, аспекти кейса, критичне мислення, ситуація успіху, методи дослідження, соціально значущі якості, компетентності.

Стаття присвячена одній з актуальних проблем сучасної психолого-педагогічної теорії і виховної практики – потенціалу технології “case-study” у формуванні соціально успішної особистості в закладі загальної середньої освіти. Дослідницею зауважено популярність технології “case-study” у більшості галузей сучасного наукового знання, наголошено на відсутності узгодженого термінологічного окреслення зазначеної технології в сучасних психолого-педагогічних дослідженнях, уточнено сутність понять «кейс» та «технологія “case-study” у формуванні соціально успішної особистості учня».

У роботі також визначено мету і завдання технології “case-study” у контексті розвитку необхідних для соціальної успішності якостей і компетентностей учня, принципи, на які спирається ця технологія у практиці формування соціально успішної особистості закладами загальної середньої освіти, вимоги, яким має відповідати кейс як основа технології “case-study”, та відмінність кейсів від завдань. Авторкою акцентовано увагу на різноманітних видах інформації, що можуть слугувати джерелами кейса, і моделюванні ситуації кейса, та відзначено, що кейс сприяє розвитку в учнів умінь інтенсивного відбору потрібної інформації, актуалізації знань, побудові логічної послідовності своїх міркувань і встановленню причинно-наслідкових зв'язків.

У запропонованому дослідженні наголошено, що впровадження технології “case-study” в освітній процес закладів загальної середньої освіти супроводжується створенням «ситуацій успіху», водночас перевага віддається організації різних важливих для формування соціально успішної особистості учня видів діяльності, а саме: творчої, дослідницької, аналітичної, когнітивно-комунікативної. Із цією метою застосовуються різні методи, зокрема метод інциденту, метод моделювання, метод системного аналізу, проблемний метод, метод розбору ділової кореспонденції, метод опису, метод класифікації, метод уявного, або мисленнєвого, експерименту, метод ігрового проєктування, метод ситуаційно-рольової гри, метод дискусії, метод мозкового штурму, упровадження яких забезпечує ефективність технології “case-study” у формуванні соціально успішної особистості учня.

PEDAGOGICAL POTENTIAL OF “CASE-STUDY” TECHNOLOGY IN THE FORMATION OF SOCIALLY SUCCESSFUL PERSONALITY OF THE PUPIL

Necherda V. B.

Ph. D. in Pedagogic Sciences,

*Senior Researcher at the Laboratory of Physical Development and Healthy Lifestyle
Institute of Problems on Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine*

Maksyma Berlynskoho str., 9, Kyiv, Ukraine

orcid.org/0000-0003-2571-5785

necherda@gmail.com

Key words: *case, sources of case formation, case situation, aspects of case, critical thinking, situation of success, research methods, socially significant qualities, competencies.*

The article is dedicated to one of the current problems of modern psychological and pedagogical theory and educational practice – the potential of “case-study” technology in the formation of socially successful personality in general secondary education. The researcher noted the popularity of case-study technology in most areas of modern scientific knowledge, emphasized the lack of consistent terminological definition of this technology in modern psychological and pedagogical research, clarified the essence of the concepts of “case” and ““case-study” technology in the formation of socially successful personality of the pupil”.

The paper also defines the purpose and objectives of case-study technology in the context of developing the qualities and competencies of a pupil necessary for social success, the principles which this technology is based on in the practice of forming socially successful personality in general secondary education institutions, the basis of case-study technology, and the difference between cases and tasks. The author focuses on various types of information that can serve as sources of the case, and modeling the situation of the case, and noted that the case promotes the development of pupils’ skills of intensive selection of information, updating knowledge, building a logical sequence of their reasoning and causation.

The proposed research emphasizes that the introduction of “case-study” technology in the educational process of secondary education is accompanied by the creation of “success situations”, with preference given to the organization of various important for the formation of socially successful pupil personality, namely: creative, research, analytical, cognitive-communicative. For this purpose, various methods are used, in particular, the method of incident, method of modeling, method of system analysis, problem method, method of parsing business correspondence, method of description, method of classification, method of imaginary or mental experiment, method of game design, method of role-playing method of discussion, the method of “brainstorming”, their introduction ensures the effectiveness of “case-study” technology in the formation of a socially successful personality of the pupil.

Постановка проблеми. Постійні зміни, які відбуваються в сучасному суспільстві, висувають нові вимоги до системи освіти, серед яких надзвичайної важливості набуває питання соціалізації особистості, формування людини з інноваційним мисленням і поведінкою, соціально компетентної, активної і мобільної, здатної бути конкурентоспроможною в жорстких і мінливих реаліях сьогодення. Саме тому формування соціально успішної

особистості учня є пріоритетним завданням сучасного закладу загальної середньої освіти. Академік І. Бех, розмірковуючи щодо розвитку в учнів якостей позитивної й успішної людини, наголошує, що «виховання успіхом, надання допомоги у прагненні вихованця задовольнити потребу в гідному місці в колективі однолітків – шлях створення довірливих взаємин творчої співдружності дорослих і дітей. Тільки за таких умов у молодій осо-

бистості виробляється готовність до сприйняття виховних впливів» [1, с. 35]. Переконані, що у процесі формування соціально успішної особистості перевагу доцільно віддавати тим технологіям, які забезпечують активність і самостійність учня, дозволяють йому виявити творчі здібності, формують уміння слухати, аналізувати, коректно аргументувати і презентувати власні ідеї. Цим вимогам відповідає технологія “case-study”.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Видатний вітчизняний дослідник “case-study” Ю. Сурмін відзначає, що дослідження кейс-технології «характеризуються багатою історією та широкою географією. Найбільш розвинені теорія і практика кейса у США та країнах ЄС. Тут цей метод став інституційним явищем» [4, с. 20], універсальним для різноманітних дисциплінарних підходів.

Як наголошують австралійські вчені [7], протягом останніх 40 років “case-study” суттєво розвинулася і набула чіткого технологічного алгоритму, нині використовується для вирішення широкого спектра питань у більшості галузей сучасного наукового знання: в освіті, соціології, політології, психології, біології, екології, бізнесі, праві, медицині, охороні здоров'я тощо. Таку популярність кейс-технології естонський дослідник Т. Vissak пов'язує з її гнучкою й адаптивною природою, яка дозволяє у процесі дослідження ставити й вирішувати безліч дослідницьких завдань та послугуватись різними методиками збору даних [10]. Результати таких досліджень, на думку вчених Казахстану, суттєво відрізняються від висновків, отриманих унаслідок застосування інших технологій, оскільки є контекстуальними й більш конкретними, а також дають змогу виявити причинно-наслідкові зв'язки та проаналізувати механізми виникнення ситуації, її функціонування, варіанти її подальшого розвитку [6, с. 84].

Незважаючи на те, що технологія “case-study” застосовується в більшості галузей сучасного наукового знання, в науці досі бракує її узгодженого термінологічного окреслення, що свідчить не лише про суб'єктивну наукову позицію дослідників, але і про широкий методичний спектр, охоплений нею. У зарубіжних психолого-педагогічних джерелах [2; 6–10] “case-study” фігурує як метод дослідження: метод ділових історій, метод кейсів, метод вивчення ситуацій, метод аналізу конкретних ситуацій. У публікаціях вітчизняних учених [3–5] “case-study” переважно дістає такі назви, як: метод аналізу ділових ситуацій, кейс, кейс-метод, кейс-стаді, кейс-технологія, технологія “case-study”, ситуаційний аналіз. Варто відзначити, що також у вітчизняній і зарубіжній психолого-педагогічній науці нині не досить досліджень, які б висвітлювали ефективність технології “case-study” у формуванні соціально успішної особистості учня.

Мета статті. Отже, основна мета нашого дослідження полягає у визначенні педагогічного потенціалу однієї із сучасних інноваційних технологій формування соціально успішної особистості учня в закладі загальної середньої освіти, а саме технології “case-study”.

Виклад основного матеріалу дослідження. “Case-study” (кейс-технологія), або технологія аналізу конкретних ситуацій, заснована на розвитку навичок знаходити варіанти оптимальних і нестандартних рішень реальних життєвих спірних питань і складних соціальних проблем. Історія її становлення налічує понад сто років. Уперше вона була застосована в 1870 р. у школі права Гарвардського університету, а потім на початку ХХ ст. впроваджена в освітній процес Гарварду як доповнення до лекцій у вигляді обговорення різноманітних проблем: перед студентами ставилось завдання і розглядались варіанти його рішення. Головна особливість полягала у вивченні студентами прецедентів минулого, тобто ситуацій із юридичної і ділової практики, особливе значення надавалось самостійній роботі студентів, під час якої аналізувались великі масиви практичного матеріалу. Згодом вже у сфері бізнесу за висновками аналізу конкретних ситуацій почали використовувати метод студентських дискусій.

Інтерес до “case-study” у країнах Східної Європи та в Україні виник у 90-х рр. минулого століття водночас із реформами в політичному і соціально-економічному житті та появою попиту на спеціалістів, що володіють навичками аналізу та вмють діяти в ситуаціях високого ступеня ризику. Саме тоді у вишах розпочато модернізацію дисциплін і курсів. Нині в Україні технологія “case-study” добре відома в «навчальних закладах, особливо в менеджмент-освіті, державному управлінні та бізнес-освіті. Становлять інтерес українські ситуаційні справи з маркетингу та фінансового менеджменту. Фахівці розглядають кейс-метод як ефективний стратегічний інструмент якісного оновлення освіти» [4, с. 20].

Ми у своєму дослідженні розглядаємо *технологію “case-study” у формуванні соціально успішної особистості учня* як інноваційну педагогічну технологію, що має за основу кейс – певну проблемну ситуацію, яка не має однозначного вирішення і спонукає учня до креативного, критичного і логічного мислення, застосування набутих знань і життєвого досвіду та формування необхідних якостей і навичок соціально успішної особистості. *Метою технології “case-study”* є обговорення і пошук варіантів вирішення проблеми, під час яких відбувається систематизація раніше отриманих знань учня, розкриття його творчого потенціалу та розвиток необхідних для соціальної успішності якостей і компетентностей.

У формуванні соціально успішної особистості технологія “case-study” застосовується для вирішення таких завдань, як: розвиток умінь учня задіювати набуті знання й життєвий досвід для вирішення практичних проблем та навичок опрацювання й інтерпретації певної інформації, її аналізу; формування вмінь переконливої презентації власної думки в усній чи письмовій формі, її обґрунтування й аргументованого захисту; набуття навичок конструктивного критичного оцінювання ідей і думок інших та самостійного ухвалення нетривіальних рішень з урахуванням групового аналізу ситуації тощо.

У практиці формування соціально успішної особистості закладами загальної середньої освіти технологія “case-study” спирається на сукупність таких принципів, як: *індивідуальний підхід* до кожного учня, урахування його інтелектуальних і психологічних особливостей, освітніх потреб; *варіативність*, що передбачає можливість опрацювання різноманітного матеріалу та забезпечує свободу вибору під час роботи на результат; *прагматизм*, який вимагає цілеспрямованого пошуку інформації, що дозволить вирішити реальну проблему; *успішність* у навчанні за темою дослідження, яка досягається в командній роботі.

Як основа технології “case-study” кейс має відповідати таким вимогам: мати чітко поставлену мету; бути відповідної для вікової категорії учнів складності; розглядати актуальні й цікаві для школярів проблеми; ілюструвати типові та зрозумілі для учнів життєві й навчальні ситуації; передбачати декілька рівноцінних рішень. Кейс повинен ґрунтуватися на базових, раніше отриманих знаннях учнів та зважати, яким чином зможуть бути використані ними нові знання, отримані під час роботи. У нашому дослідженні під кейсом ми розуміємо навчальний матеріал, у якому запропоновано для аналізу та вирішення реальну чи вигадану ситуацію, оформлену в певній вербальній чи письмовій формі або подану за допомогою засобів інформаційно-комунікаційних технологій.

Джерелами формування кейса можуть слугувати різні види інформації: *художня та публіцистична література*, за допомогою якої визначаються ідеї або сюжетна канва кейса; *наукова література*, зокрема статті, монографії, посібники, звіти, присвячені проблемі кейса; *статистичні матеріали й оперативна інформація із ЗМІ*, що надають кейсу науковості й актуалізують його, підвищуючи інтерес учасників; *ресурси інтернету*, які вирізняються масштабністю та значною гнучкістю й оперативністю; *«місцевий» матеріал*, що висвітлює в кейсі досвід самих учасників.

Із зазначеного масиву інформації моделюється ситуація кейса, а саме: *актуальна для учасників проблема*, яка передбачає розвиток подій у майбутньому; *типова ситуація* для будь-якого дослі-

джуваного явища; *внутрішня інтрига, ребус*, що вимагає нетривіального аналізу і креативного рішення; *цікава історія* або «*фотографія дійсності*» – реальний випадок із педагогічної, юридичної, медичної й іншої практики, статус якого можна трансформувати із життєвої ситуації у проблемне завдання, а потім вирішувати з подальшою рефлексією процесу дослідження та задіяних для цього ресурсів, зокрема й додаткових джерел інформації.

Аналіз науково-педагогічних вітчизняних і зарубіжних джерел [2; 3; 5; 6; 9] дозволив нам зробити висновки, що кейс являє собою *єдиний інформаційний комплекс, який складається із трьох частин*: допоміжної, необхідної для його аналізу, схематичного опису конкретної ситуації, а також завдань до кейса, виконання яких наочно демонструє застосування теоретичного матеріалу на практиці. Погоджуємось з австралійською вченою R. Miles, яка відзначає *відмінність кейсів від завдань*: останні дають можливість дослідити матеріал і опанувати окремі теорії, методи, принципи, натомість кейси допомагають набутти різноманітних, необхідних для життєвого і соціального успіху та професійного становлення, навичок. Окрім того, завдання мають зазвичай одне рішення й один шлях до нього, натомість кейси мають багато рішень і безліч альтернативних шляхів [8]. Зауважимо, що саме відсутність однозначного вирішення практичної проблеми, описаної в кейсі, зумовлює його невизначеність, робить кейс спірним, стимулює учасників до пошуку додаткової інформації й альтернативних рішень, до власної інтерпретації фактів і їх зіставлення, а також до вибору оптимального виходу із ситуації.

Дослідники [2; 3; 6] виокремлюють у кейсах різні *аспекти*, що дозволяє використовувати їх для вирішення різноманітних педагогічних завдань: від опанування техніки аналізу наявної інформації до використання ігрового потенціалу, який містить практично кожен кейс, оскільки він передбачає живе включення учасників у процес обговорення реальних, актуальних для них життєвих і соціальних проблем. Найбільш детально подано в дослідженні вітчизняного вченого Ю. Сурміна: *проблемний* – в основі кейса лежить реальна проблема суспільства, яка стосується корінних інтересів учасників; *конфліктогенний* – гострота проблеми кейса призводить до внутрішнього конфлікту головного героя або конфлікту між дійовими особами; *рольовий* – у ситуації кейса відбувається виконання героями певних ролей; *подієвий* – являє собою сукупність подій, що розгортаються; *діяльнісний* – у кейсі здійснюється діяльність учасників; *тимчасовий* – кейс виявляє процес, що розгортається в часі; *просторовий* – кейс виявляє процес, що розгортається у просторі [5, с. 67].

Учені Пакистану [9] відзначають значний потенціал технології “case-study” у формуванні соціально успішної особистості учня й наголошують, що під час роботи над кейсом учасники «зазвичай із цікавістю занурюються в запропоновану вчителем ситуацію, у змагальній формі опрацьовують матеріал, креативно намагаються досягти поставленої цілі й тим самим розвивають комунікативну компетентність, тренують гостроту реакції на проблеми, формують життєві цінності» [9, с. 13]. Суголосною є думка дослідниці М. Нікітіної [2], яка обґрунтовує, що “case-study” технологія спрямована на встановлення і зміцнення зв'язків між складовими частинами компетентностей, як-от знання, уміння, навички, мотивація, ціннісні настанови, особистісні риси, що дозволяє досягти *компетентностей емерджентної якості* (тобто тих, що посилюються завдяки взаємодії й утворюють цілісну систему). Окрім того, досвід ученої доводить, що “case-study” можна використовувати як *засіб формування життєвої і соціальної успішності й водночас як засіб контролю результативності формування компетентностей*, оскільки з погляду змістовних позицій кейси включають психологічний і морально-мотиваційний аспекти та мають спеціалізовану спрямованість [2, с. 79].

Як показала практика формування соціально успішної особистості учня експериментальними закладами загальної середньої освіти лабораторії фізичного розвитку та здорового способу життя Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України, під час упровадження технології “case-study” вагомого значення набуває не стільки сам результат, тобто вирішення запропонованої проблеми, скільки перебіг думок учнів, розмаїття підходів і аналізів однієї ситуації. У такому разі кейс сприяє розвитку в учнів умінь інтенсивного відбору потрібної інформації, актуалізації знань, побудові логічної послідовності своїх міркувань та встановленню причинно-наслідкових зв'язків. Отже, «у застосуванні кейс-технологій велике значення має чинник проблемності, важливий для розвитку не лише знань, а й навичок критичного мислення» [3, с. 37].

Упровадження технології “case-study” в освітній процес закладів загальної середньої освіти супроводжується створенням «ситуацій успіху»: педагог не транслює інформацію, а керує взаємодією учнів, зокрема допомагає організувати дискусію в учнівському колективі та моделювати ситуації, акцент ставиться на організацію різних важливих для становлення соціально успішної особистості видів діяльності учнів, зокрема: творчої, дослідницької, аналітичної, когнітивно-комунікативної.

Із цією метою застосовуються різноманітні *методи*, інтегровані в технологію “case-study”:

метод інциденту, що передбачає пошук інформації, її збір, обробку, систематизацію основних положень і аналіз; *метод моделювання*, який визначається представленням об'єкта моделлю, за допомогою якої можна отримати про нього інформацію, і дає змогу наочно уявити об'єкт, зануритись у його глибину, розпізнати елементи й описати важливі теоретичні питання досліджуваної проблеми; *метод системного аналізу*, який допомагає встановити причинно-наслідкові зв'язки, що вплинули на виникнення проблеми, й аналізує варіанти її вирішення з урахуванням усіх обмежень і ризиків; *проблемний метод*, що сприяє формуванню і вивченню проблеми, яка лежить в основі ситуації; *метод розбору ділової кореспонденції, або «баскет-метод»*, який потребує вмінь рефлексії великої кількості першоджерел і документів; *метод опису*, що допомагає докладному викладенню даних щодо ситуації та її основної проблеми; *метод класифікації*, який сприяє упорядкуванню властивостей чи складових частин ситуації; *метод уявного, або мисленнєвого, експерименту*, тобто набуття знань через уявне перетворення ситуації; *метод ігрового проєктування*, що допомагає створювати і вдосконалювати проєкти та творчо ставитись до реальності; *метод ситуаційно-рольової гри*, для якого характерно інсценування певної соціально-психологічної ситуації і її практичне вирішення; *метод дискусії*, що сприяє інтенсивному обміну думками щодо оптимального результату; *метод мозкового штурму*, у результаті якого відбувається відпрацювання різних варіантів сценарію для ефективного вирішення проблеми.

Упровадження цих методів під час роботи учнів за технологією “case-study” забезпечує *ефективність цієї технології у формуванні соціально успішної особистості учня*: розширення бази теоретичного знання, актуалізацію і критичне оцінювання набутого досвіду, розвиток системного, концептуального знання; підвищення мотивації до навчання, стимулювання інновацій завдяки синергетиці знань; руйнацію стереотипів і штампів під час пошуку рішення проблеми, обговорень і аргументацій; формування важливих для дорослого життя, зокрема й майбутньої професійної діяльності, навичок: систематизації, структурування й аналізу інформації, ухвалення управлінських стратегічних і тактичних рішень, а також коректного обґрунтування й захисту своєї думки; розвиток соціально значущих якостей, необхідних для самовдосконалення й успішної самореалізації: креативності, цілеспрямованості, наполегливості, ініціативності, рішучості, відповідальності за результати власної роботи і групової діяльності, упевненості в собі, сили волі, самодисципліни тощо.

Висновки і перспективи подальших розробок у цьому напрямі. Отже, технологія “case-study” має великий педагогічний потенціал у формуванні соціально успішної особистості учня. Під час упровадження цієї технології у практику закладів загальної середньої освіти відбувається створення «ситуацій успіху», стимулювання учнів бути успішними та відзначення переваг і досягнень кожного з учасників, а також збільшення пізнавальної активності учнів, активізація їхньої успішної індивідуальної і командної діяльно-

сті, формування стійкої позитивної мотивації до саморозвитку. Саме досягнення успіху виступає однією з головних рушійних сил технології “case-study”, що має визначальне значення для формування соціально успішної особистості учня.

Перспективами наших подальших досліджень є аналіз результатів упровадження кейс-технології у практику формування соціально успішної особистості учня закладами загальної середньої освіти, зокрема й у партнерській взаємодії з недержавними громадськими організаціями.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І. Сучасна освіта на шляху досконалості. *Рідна школа*. 2021. № № 1–2 (1072). С. 32–37.
2. Никитина М. Кейс как средство обучения и контроля в условиях компетентностного образования в высшей школе : дис. ... канд. пед. наук. Барнаул : Алтайская государственная академия образования им. В.М. Шукшина, 2014. 157 с.
3. Степанова Г. Кейс-технології як засіб активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів у медичному виші. *Сучасні педагогіка та психологія: перспективні та пріоритетні напрями наукових досліджень* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. 2021. С. 35–38.
4. Сурмін Ю. Кейс-метод: становлення та розвиток в Україні. *Вісник Національної академії державного управління при Президенті України*. 2015. № 2. С. 19–29.
5. Сурмін Ю. Кейс-стаді: архітектура і можливості. Київ : Навчально-методичний центр «Консорціум з удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2012. 336 с.
6. Baimukanova M., Omarova A. Case management as a technology for preventing social orphan hood. *Вестник Карагандинского университета. Серия «Педагогика»*. 2021. № 3 (103). С. 83–91.
7. Case study research: foundations and methodological orientations / H. Harrison et al. *Forum Qualitative Sozialforschung*. 2017. № 18 (1). P. 1–17.
8. Miles R. Complexity, representation and practice: Case study as method and methodology. *Issues in Educational Research*. 2015. № 25 (3). P. 309–318.
9. Case Study Method: A Step-by-Step Guide for Business. Researchers International / Y. Rashid et al. *Journal of Qualitative Methods*. 2019. № 18. P. 1–13.
10. Vissak T. Recommendations for Using the Case Study Method in International Business Research. *The Qualitative Report*. 2010. № 15. P. 370–388.

REFERENCES

1. Bekh I.D. (2021). Suchasna osvita na shliakhu doskonalosti [Modern education on the path to perfection]. *Ridna shkola*. 1–2 (1072), 32–37 [in Ukrainian].
2. Nikitina M.A. (2014). *Keys kak sredstvo obucheniya i kontrolya v usloviyah kompetentnostnogo obrazovaniya v vyisshey shkole* [Case as a means of teaching and control in the context of competence-based education in higher education]. (Master's thesis). Altayskaya gosudarstvennaya akademiya obrazovaniya im. V.M. Shukshina, Barnaul [in Russian].
3. Stepanova H.M. (2021). Keis-tekhnologii yak zasib aktyvizatsii navchalno-piznavalnoi diialnosti studentiv u medychnomu vyshi [Case technologies as a means of activating educational and cognitive activities of students in medical higher education]. Proceedings of the *Suchasni pedahohika ta psykholohiia: perspektyvni ta priorytetni napriamy naukovykh doslidzhen: materialy mizhnarodnoi nauково-praktychnoi konferentsii (Ukraine, Kyiv, July 9–10, 2021)*. Kyiv: Kyivska naukova orhanizatsiia pedahohiky ta psykholohii, pp. 35–38 [in Ukrainian].
4. Surmin Yu.P. (2015). Keis-metod: stanovlennia ta rozvytok v Ukraini [Case method: formation and development in Ukraine]. *Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezidentovi Ukrainy*, 2, 19–29 [in Ukrainian].
5. Surmin Yu.P. (2012). *Keis-stadi: arkhitektura i mozhlyvosti* [Case-study: architecture and possibilities]. Kyiv: Navchalno-metodychnyi tsentr “Konsortsiium iz udoskonalennia menedzhment-osvity v Ukraini” [in Ukrainian].
6. Baimukanova M.T., & Omarova A.K. (2021). Case management as a technology for preventing social orphanhood. *Vestnik Karagandinskogo universiteta. Seriya “Pedagogika”*, 3 (103), 83–91.

7. Harrison H., Birks M., Franklin R., & Mills J. (2017). Case study research: foundations and methodological orientations. *Forum Qualitative Sozialforschung*, 18 (1), 19, 1–17.
8. Miles R. (2015). Complexity, representation and practice: Case study as method and methodology. *Issues in Educational Research*, 25 (3), 309–318.
9. Rashid Y., Rashid A., Warraich M.A., Sabir S.S., & Waseem A. (2019). Case Study Method: A Step-by-Step Guide for Business. *Researchers International Journal of Qualitative Methods*, 18, 1–13.
10. Vissak T. (2010). Recommendations for Using the Case Study Method in International Business Research. *The Qualitative Report*, vol. 15, 2, 370–388.